

A munkát megelőzően elegendő vázlatot s színtanulmányt készítettem a helyszínről, majd a vásznnal elfoglaltam a területet. Sajnos az időjárási viszonyoknak és fény változásainak köszönhetően nem tudtam befejezni a munkát helyben de nem is állt szándékomban, csak egy erős vázlatot felfesteni, amely egy stabil alapot adott a következő lépésekhez. A festmény egy elhagyatott strand területén s annak épületében készült. Kizárólag a vázlataimra támaszkodva, s emlékezetemre hagyatkozva festettem tovább a képet, amely az abszurdra s annak gondolatkörére épülnek. Gondolatmenetemben, hozzáállásomban és festésetemben nagy hatással volt rám Albert Camus és az általa megfogalmazott abszurd. Az a paradoxon, melynek két pólusa van: az életének értelmet kereső emberi egyén és az őt behatároló-tagadó, idegen néma világ. Az abszurd ennek az ellentétnek a tudatos megélése, s még ha nem is vagyunk vele tisztában, akkor is átéljük annak feszültségét, dinamizmusát olykor szétszakító erejét.

A két pólus. Egyén és a világ. Elválaszthatatlan ellentétek, amelyek folyamatosan meghasonlanak egymással. A tudatos egyén, emberi mivoltából fakadóan igényeket támaszt a világgal szemben. Kényelmet, biztonságot akar. Áttekinthetőnek szeretné azt tudni, kiegyezni kíván, kompromisszumot kötne vele. Nem akar szembe nézni a mulandósággal, azzal, hogy talán véletlenek sorozata alakítja életét, s tagadná magát a halált is. Modern világunkban a halál tabutémává vált. Az emberek küzdenek az elmúlással, minden eszközüket felhasználják, arra, hogy elvakítsák egymást s magukat. Ódzkodnak a csúnyától, a már megviseltől, elhasználttól. Nevetséges módon közelítik meg e témát, sokszor elmenekülnek előle. Fogkörmel harcognak fiatalságukért s hajlandóak mindent feláldozni csak, hogy ne keljen szembenézniük vele, holott az élet szerves része, szükségszerű befejezése, minden alkotás, haladás legfőbb serkentője. Abszurd, hiszen a „beszakadt gerendázat” a „lehullott vakolat” az, ami emlékeztet végeességünkre, s a vég az, ami mindennek a kezdete. Én ebben látom az igazi szépséget, magában a groteszk ellentmondásban. A rideg valóság pedig hogyan másképp válaszolhatna az emberi óhajokra, kérésekre, s hisztérikus jajkiáltásokra, mint félelmetes csenddel. Hidegen s némán tekint ránk a való. A vélelmek élnek, s a hasznátság kacéran mosolyog ránk.

Az abszurd paradoxon lényege tehát nem más, mint az ember és világ elkerülhetetlen egymásrataltsága, s ennek kirívó inkompatibilitása, feszültsége. Camus hangsúlyozza, hogy nem a világ, s nem is az emberi szellem az, amely abszurd. Hiszen világunk önmagába véve értelem nélküli, s tudásunk pontosan ellentéte az abszurdnak, hiszen értelemigénye kétségbe nem vonható. Az abszurdítás a két oldal kapcsolatát, a tudás, az értelmet adó válaszok keresésének és a világ értelmetlenségének összefüggését nevezi. Az abszurdban élő embert folyamatosan olyan ingerek érik, olyan nehézségekkel találja magát szembe, amelyek megpróbálják az életből kilökní. A hit, bármibe is fektetjük azt, legyen öngyilkosság, Isten. rezignáció, derűs elfogadás, akár megbánás, önpusztítás mind-mind felszámolja az abszurdot. A vakbuzgó derű elmosza a lét abszurdításának tényét, megtagadja annak látását, míg a másik véglet, az öngyilkosság is végez az

abszurdal, hiszen bármit is választunk, végzünk a kapcsolat egyik tagjával. Ha egyszer felismertük az emberi lét abszurditását, látjuk s éljük azt, többén nem élhetjük úgy mindennapjainkat, ahogy a boldog tudatlanság állapotában tettük. Újra és újra ismétlődnek a szavak: képtelen, lehetetlen, esztelen, értelmetlen. „Arról, amit nem ismerünk, mindig túlzott módon gondolkodunk.”

Albert Camus abszurdjára építettem gondolatmenetem, s ez a látásmódom alapja, de szeretném hangsúlyozni, hogy nem annak kivételése és megfogalmazása. Nem szimbólumokban gondolkodtam a munka során. Egyfajta enyvként, erős kötőalapként használtam a filozófus és író szavait, melyből sajátos paradoxonjaimat bontom ki, méghozzá képileg. Márpedig, amikor ecsetet fogok a kezembe, tisztába vagyok azzal, hogy a gondolatot csak az alsó és első réteggel tudom tárgyasítani, ez után alárendelem a vászonnak s festékemnek, szinte meg is feledkezek róla. A téma, a helyszín maga kínálkozott, mintha számomra érett volna be, nekem hagyták volna el az egykor népszerű Konzumot, paradoxonok sorával adta át magát nekem lelátója, s az alatta elhelyezkedő padlás.

A PTE-MK új épülete Pécsen a Zsolnay-negyedben helyezkedik el, ragyogása s csillogása tagadhatatlan, mégis emellett az igen mutatós negyed mellett egy megfáradt strand maradványai éktelenkednek. Mintha a feltűnő kék medencék színét észre sem vennék, meglepetten néznek ujjam végére, azok, akik már itt laknak évek óta. Miért? Ellentmondásos nem? Az egyik legforgalmasabb, legtöbbet fotózott negyedtől alig két köpésre egy ilyen hely képes létezni. Közönyösen állt előttem ez az abszurd helyszín sokszor csúnyácska, sokszor ürülekszagtól eltelve. Furcsa kapcsolatok tűnnek fel egymás mellett, azon pillanatban, ahogy megjelenik a másik fél, az ember. E látszólagosan ellentmondásos helyzet, amely képemen megfogalmaztam, nem csak térről, s az építményről adnak tanúbizonyságot. Ezek hétköznapi léteinkbe, mozzanatainkban is ott vannak. Az ember viselkedésében és gondolkodásában is. Ezen a helyszínen élesebbé válik e jelenségek kontúrja, egy apró és alig létező határvonalon remegnek. Így igyekeztem vissza adni, remegtetni az abszurdot a vászon felszínén.

A művész tegyük fel egy festő síkban gondolkodik, s térbeli illúziót kelt, szándéka a síkfelületből tért alkotni, az alapvető szándékunk már ellentmondásos.

Látva az abszurditást, a paradoxonokat lépten nyomon, igyekeztem helyszíniem ebben a szemléletben- kissé eltúlzott minőségben- megválasztani és beleültetni a képi felépítésbe.

A természet és az erős de nem elpusztíthatatlan falak adják a meghasonlást. Az egykori titkos szférából nem maradt már, mint egy pucér gyermek, aki szégyenlősen takargatja magát, de mind hiába. Gyászol ez a hely, az egykori ragyogást kívánja, s ünnepel velem, amiért a változásokat megélte. A zárt és sötét padlába szinte beleékelődik a fény s a nyitottság. A természetnek s az időnek köszönhető ezen ellentmondások egymásmellettsége. A vakolatot hol megégették, hol magától adta fel magát s a rogyott

le a falról. Az ajtót leszaggatták s az ablakokat kitörték, beengedték a természet lágyságát, ami lassan pusztítja a téglákat. A külső környezet belülről emészti a házat, de nem háborog, nyugodt s várakozó.

Képem nemcsak tematikailag, de képileg is ellentmondásokra épül. Elsőrendű célom érzékeny egyensúlyt teremteni ezek között a szétfeszülő elemek között. A formák és tónusok ritmusával játszani. A szín és szürkés árnyalatokkal élni. Az éles és amorf formák szimbiózisát megteremteni. Durva beragasztás és lazúros rétegek egymáshoz viszonyítani. Foltok áramlása és mozgása a statikussággal szemben. Instabilitás és stabilitás. Fakó, elhasznátság, bezártság az élénk színekkel, fényekkel a szabadulás lehetőségével szemben. Mélység és sík. Zártság a nyitottságban. Nyíltság a zártság élményében. Eszközeimben az élesen metszett rátett, durva felületek és a lazúros finomabb vonások egyesítésére való törekvés irányított. Nem akartam széppé tenni, sem megváltoztatni a látványt, az élményt. Eszközeivel próbáltam játszani. Véresen komoly játék. Komolyan örült szánék ritmussá formálni a felületet. A teljes kép, az élet, a nagy törvények érvényesek az átlagosra is. Az összkép törvényei érvényesek az apró kidolgozásokra is. Számomra a művészet, az élet és az emberek egy s ugyanazon jelentéssel bírnak. Szétválaszthatatlan ellentétekre épülnek, s e helyszín sem jelent kevesebbet számomra, mint e drámába illő szavak.

Célom nem más, mint őszinte képeket létrehozni és a többre való törekvés és küzdelem elég ahhoz, hogy eltöltsön s megtöltsön engem, vásznamat.

Nem hiszek az objektivitásban, hiszen emberek vagyunk, lehetetlen vállalkozás számunkra, de a paradoxonok bővületét s élvezetét nem tagadhatom meg magamtól. „Ha Sztavrogin hisz, nem hiszi, hogy hisz. Ha nem hisz, nem hiszi, hogy nem hisz.” (Dosztojevszki: Ördögök) Az állandóan lázadó ember, aki az élet céljának önmagát választja, életszabállyá változtatja azt, ami korábban az öngyilkosság felé csalogatja, s így elnyeri szabadságát és metafizikai boldogságát egy olyan világban, amit nem tagad többé. Én sem kívánok tagadni, de elfogadni sem. Teljességgel egy ember gondolatát sem vallom magaménak, mégis Camus áll legközelebb szemléletemhez, amelyet, ahogy elgondolom meg is tagadom azt. Végezetül Örkény István „Arról, hogy mi a groteszk” című művével szeretném zárni soraim, aki a humorával s szimbólumok felhasználásával igyekezett megfogni az abszurdot:

„Szíveskedjék terpeszállásba állni, mélyen előrehajolni, s ebben a pozitúrában maradva, a két lába közt hátratekinteni: Köszönöm.

Most nézzünk körül, adjunk számot a látottakról.

Íme, a világ fejtetőre állt. Férfilábak kalimpálnak a levegőben, visszacsúsznak a nadrágszárak, s a lányok, ó, ezek a lányok, hogy kapkodnak a szoknyájuk után!

Ott az autó: négy kereke a levegőben, mintha egy kutya a hasát akarná megvakargatni. Egy krizantém: keljfeljancsi, vékony szára az égbe mered, ahogy a fején egyensúlyozza magát. Egy gyorsvonat, amint füstcsóvján tovarobog.

A Belvárosi Plébániatemplom a két tornyán levő két kereszten levő két villámhárító hegyével érinti csak a földet. És amott egy tábla a kocsma ablakában:

Frissen csapolt sör!

Bent egy dülöngélő vendég - fejjel aláfelé - elhozza sörét a söntésből. A sorrend: lent a hab, rajta a sör, fent a pohár talpa. Egy csöpp nem sok, de annyi se csordul ki.

Tél van? Hát persze! Hiszen felfelé szállingóznak a hópelyhek, és az égbolt jégtükrén lóbálózva iringálnak a korcsolyázó párok. Nem könnyű sport!

Keressünk most már vidámabb látványt. Ímhol egy temetés! Fölhulló hópelyhek közt, fölcöpögő könnyek fátyolán át végignézhethetjük, amint a sírásók két vastag kötélén fölbocsátják a koporsót. A munkatársak, ismerősök, közeli s távoli rokonok, továbbá az özvegy meg a három árva göröngyöt ragadnak, s elkezdik a koporsót hajigálni. Jusson eszünkbe az a szívet tépő hang, amikor a sírgödörbe ledobált rögök megdobbannak és szétomlanak. Az özvegy sír, jajonganak az árvák... Milyen más érzés fölfelé hajigálni! A koporsót eltalálni mennyivel nehezebb! Először is jó göröngyökre van szükség, mert a porhanyósabbja félúton szétesik. Van hát kapkodás, lótás-futás, taszigálódás a kemény rögökért. És hiába a jó göröngy; a rosszul célzott rög visszahull, és ha eltalál valakit - pláne, ha egy gazdag, előkelő rokont -, kezdődik a vihorászás, a káröröm egészséges kuncogása. De ha minden stimmel - kemény a rög, pontos a célzás, s telibe találja a deszkakoporsót -, megtapsolják a dobót, derús lélekkel térnek haza, és sokáig emlegetik a nagy telitalálatot, a kedves halottat és ezt a mókás, pompásan sikerült szertartást, melyben nyoma sem volt a képmutatásnak, a tettetett gyásznak, a hazudott részvétnyilvánításnak.

Kérem, szíveskedjenek kiegyenesedni. Amint látják: a világ talpra állt, önök pedig emelt fővel, keserű könnyekkel sirathatják kedves halottaikat.”